

oorlog & vrede

Oekraïne
Gaza
Libanon
Soedan
enz..
enz..

Po@dium

2025

nr.2

Bennie Huisman

Het is nu drie jaar geleden dat Rusland met een grote troepenmacht het buurland Oekraïne binnenviel..

Poetin begon die oorlog met misschien in z'n achterhoofd het 'glorieuze' verloop van de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog, toen de Sowjet-Unie met een overweldigende overmacht van mensen en wapens de Duitsers terugjoegen naar hun *Heimat*. Nu lijkt het meer op de Eerste Wereldoorlog. In de begintagen van de inval maakte ik enkele dichterlijke notities in mijn dagboek - zie hiernaast. Dat ging natuurlijk over Poetin. Maar drie jaar later krijgt het een onverwachte actuele betekenis in relatie met Trump. En met Netanyahu.

In reactie op de inval organiseerden een aantal dichters toen een bijeenkomst, met poëzie & voordrachten: *Optrede foar de frede*. Ik was ook deelnemer, maar noteerde ook nog een reactie er op, waaruit een gevoel van machteloosheid spreekt. Nu ik het terug lees, blijf ik haken bij de slotregel. Die plotseling een heel andere lading krijgt door de massale 'beking' van Elon Musk en zijn 'vakgenoten'. Het wordt steeds duidelijker dat de 'online-werkelijkheid' voor steeds meer mensen de plaats in neemt van het zelf nadenken. Dat laatste is een permanente toestand van twijfelen, van dilemma's, van afwegingen, van op zoek gaan naar informatie, die niet alleen het allereerste 'onderbuik'-gevoel bevestigd, maar daar ook vraagtekens bij zet.

optrede foar de frede
wie houdt er nu niet
van vrede?

toch denk ik soms:
de navo moet optreden
slā er maar op
jaag ze terug naar
het Heilige Rusland
alsof het een *game* is

er staat altijd
wel weer eentje op
slechte jeugd
gekneusde ziel
en het geweten is
in het ontwerp
vergeten

evengoed
uitzonderlijke talenten
voor eigen belang

maak de anderen
dienstbaar
maak ze bang
of maak ze dood

Daar zijn de algoritmes van de sociale media niet op ingesteld. Die 'bevestigen', zodat je niet afhaakt. Het zijn verdovende midelen geworden waar techbazen onvoorstelbaar rijk en machtig mee worden. En zelfs grote progressieve partijen zitten nog in de ontkenningmodus en denken dat ze er niet zonder kunnen.

Op de volgende bladzijden zoek ik naar stemmen uit de vorige eeuw, die reageerden op alle oorlogsgeweld. En onderzoek ik hoe actueel die nog zij in deze bange tijden.

het wijnglas

's Avonds lezen w'in de kranten
hoe het ging die dag aan't front.
Zoveel honderd weer gevallen,
zoveel duizend weer gewond.
Zoveel kind'ren zonder vader,
zoveel moeders zonder kind.
En we vragen wanneer eens toch
dat gemoord een einde vindt?

*Maar des morgens, welk een vreugde,
lezen w'in het ochtendblad,
dat er een banket geweest is
in de een of and're stad.
Waar Lloyd George heeft gedronken
op het welzijn van zijn land,
waar de oorlog werd gewonnen,
met het wijnglas in de hand.*

's Avonds lezen w'in de kranten
weer een schip getorpedeerd,
zoveel mensen uitgevaren,
zoveel maar teruggekeerd.
Zoveel tonnen graan verloren,
zoveel monden zonder brood,
zoveel vrouwen, zoveel kind'ren,
dichter bij de hongerdood.

*Maar des morgens, welk een vreugde,
lezen w'in het ochtendblad
van een rijk en deftig feestmaal
in de één of andere stad.
Waar "der Kaiser" heeft gedronken
op z'n uitgehongerd land
en "den alten Gott" geprezen
met het wijnglas in de hand.*

Elke dag brengt nieuw' ellende,
nieuwe armoe, nieuwe rouw.
Elke dag krijgt ons vertrouwen
in de mensen weer een knauw.
Angstig vragen we hoe lang nog
deze oorlogswaanzin duurt.
Welke afgezant des duivels
deze wereld toch bestuurt?

*Ernstig gaan de diplomaten
naar hun feestmaal en banket.
Satan heeft, aan 't hoofd der tafel,
zich als schenker neergezet.
En hij vult dan met een grijnslach
telkenmale tot de rand
met het rode bloed der volk'ren
't willig wijnglas in de hand.*

(de songen ferzy: klik op de titel)

Het wijnglas is geschreven in 1918 en een reactie op de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog. De schrijver, Dirk Witte, was ook gemobiliseerd en werkte een tijd als verpleger in Brabant. Hij trad daar zelf ook wel op, maar zijn liedjes werden vooral bekend door de zanger Pisuisse. Waaronder ook de het nog bekendere *Mens, durf te leven*.

Maar ook dit lied is een klassieker en de opname is gemaakt in 1994, toen ik het zong in een VPRO-programma, dat die avond over 'oorlog' ging. Misschien was de genocide in Rwanda de aanleiding.

We zijn nu meer dan een eeuw en talloze oorlogen verder en de tekst is nog altijd actueel in de schildering van machtsverhoudingen, daders en slachtoffers. Kan het geactualiseerd worden?

In de oerversie worden de machthebbers bij naam genoemd. Omdat die namen latere generaties niets meer zeiden koos ik toen voor wat algemenere aanduidingen. Maar er is meer mogelijk. Het eerste couplet kan, als we naar Oekraïne kijken, zo blijven. Het refrein kan actueler: Voor we 's ochtends de krant lezen, hebben we de beelden al op onze smartphones gezien. Het tweede couplet verwijst naar de oorlog op zee. Maar torpedo's hebben nu plaats gemaakt voor drones en de vernietiging wordt als het even kan vooral van grote afstand bestuurd. De bemanningen van bommewerpers uit WO II, aangestuurd door ['Bomber Harris'](#), hadden geluk wanneer ze levend terug kwamen. De uitvoerders van 'Bomber Bibi' blijven tamelijk veilig. Ook het uithongeren van de bevolking is nog altijd effectief.

Uiteindelijk gaat het vaak om 'grond'. Vruchtbare grond, Heilige grond, *Lebensraum*, cruciale grondstoffen. Het gaat eigenlijk nooit om mensen, anders dan als politiek kapitaal. Netanyahu zal alles doen om aan de macht te blijven, en de 'grijnslach' op de foto laat weten dat hij daar van de bovenmeester nog wel even mee doorgaan mag. Verder laat hij zich sturen door religieuze en nationalistische radicalen. Hamas is geen haar beter, al is het te begrijpen dat 75 jaar verjaging, bedreiging, beknotting en armoe het voor jonge Palestijnse mannen gemakkelijker maakt om 'strijder' te worden. En te eindigen als 'martelaar'. Dat laatste voordeel hebben de Joodse fanaten dan weer niet.

Alles overziend heb ik een eerste bewerking gemaakt van *Het wijnglas*. Met plek voor de jongste actuele machtsverhoudingen. Het kan vast subtiler. Het zou aardig zijn als creatieve lezers aanvullingen of hele eigen bewerkingen kunnen aandragen. Al zal het de wereld niet veranderen.

Elke avond weer een *update*, hoe het ging die dag aan 't front
 Zoveel honderd weer gevallen, zoveel duizend weer gewond
 Zoveel kinderen zonder vader, zoveel moeders zonder kind
 En we vragen wanneer eens toch dat gemoord een einde vindt?

*Maar des morgens, bij het opstaan
 wijst de smartphone ons de weg
 zie; de beurskoers maar blijft stijgen, olie, wapens en Big Tech
 en ze klinken en ze drinken, de ceo's in ieder land
 want hun oorlog wordt gewonnen, het juiste aandeel in de hand.*

Elke avond nieuwe beelden: een ziekenhuis gebombardeerd
 zoveel mensen die er schuilden, zijn bij leven gecremeerd
 puinhopen vol overlevende, zonder drinken, zonder brood
 vrouwen, kind'ren, oude mensen dicht bij de hongerdood

*Maar des ochtends, bij het opstaan,
 krijgen w'een pop-up bericht
 over een nieuwe nederzetting die die nacht daar is gesticht
 iemand spreekt er vrome woorden over Godegeven land
 want hun oorlog wordt gewonnen, heilig boek in schone hand*

Elke dag brengt nieuwe ellende, nieuwe doden, nieuwe rouw.
 Elke dag krijgt ons vertrouwen in de mensen weer een knauw.
 Angstig vragen we hoe lang nog,
 deze oorlogswaanzin duurt.

Welk duivels algoritme deze wereld toch bestuurt?

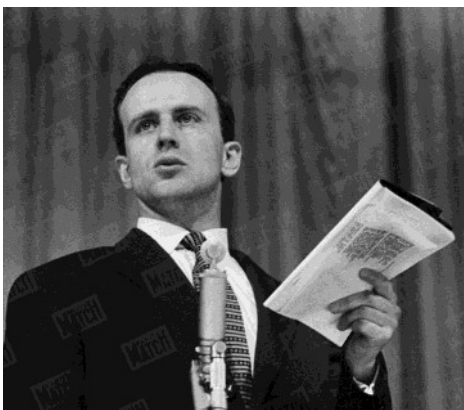
*Diplomaten zijn koortsachtig elke dag in overleg
 Op de achtergrond, nu zichtbaar,
 het grijnzend zootje van Big Tech
 Zij bekijken het gespartel en ze nippen van hun wijn
 Want zij trekken aan de touwtjes, alle touwtjes online*

is M. een god?
 die zijn satelieten stuurt
 als engelen van
 eigen goed en kwaad

is M. de god-vader?
 die zijn eigen dochter
 om haar twijfel
 laat kruisigen
 het sanhedrin
 algoritmisch aanzet
 tot het opzweepen
 van 'het heilige volk':
 kruisig haar en de haren
 om het ondergraven
 van de godgegeven
 dominantie
 van ons mannen
 en onze heilige pik
 ze moeten hun plek weten:
 het pashokje

we kunnen onze handen
 niet meer wassen
 in onschuld
 we kunnen
 niet meer zeggen

'wir haben es nicht gewußt'

Voor meer relativerende en filosofische gedachten en woorden zoeken we verder. Schrijver [Boris Vian](#), in de jaren '50 jazz-trompettist in de kelders van Parijs, schreef ook chansons. De meest bekende: *Le déserteur*, een aanklacht tegen de oorlog en het militarisme. In die tijd eindigde de oorlog in Vietnam met een nederlaag voor de Fransen en begon de oorlog in die andere kolonie: Algerije.

Het lied veroorzaakte veel ophef. Toen een gemeenteraadslid in Parijs pleitte voor een verbod om het lied uit te sturen, schreef Vian de volgende - nog altijd actuele - reactie: >>

(fragmenten uit de open brief aan de heer Faber,
gemeenteraadslid van Parijs)

U vroeg aan de prefect van de Seine om een verbod op het uitzenden van het lied. Dat bevestigt, voor wie wil horen, dat er censuur bestaat op de radio. Dit detail is nuttig om weten.

Streed u als oud-strijder voor de vrede of voor uw plezier? Vocht u voor de vrede, wat ik durf te hopen, bestrijdt dan niet iemand die hetzelfde beoogt en beantwoordt deze vraag: als men de oorlog niet aanvecht in vredetijd, wanneer mag men het dan wel doen?

....

Als sterven voor het vaderland zo goed is, is het toch het beste dat niet iedereen sterft; wat zou het vaderland dan nog zijn? Het vaderland, dat is de grond niet, dat zijn de mensen. Het zijn de soldaten niet, maar de burgers die men beweert te verdedigen – soldaten verlangen overigens niets liever dan vlug weer burger te zijn, wat zou betekenen dat de oorlog voorbij is...

....

Een goede raad: als de radio u niet bevalt, draai dan de knop om, maar laat de mensen zingen en laat ze luisteren naar wat hen lief is...

het herdenken als een pijnlijke ontmoeting met
de wrede werkelijkheid van toen en nu, elke dag opnieuw

hoe vindt verontwaardiging een taal
de onmacht van satire, de nutteloosheid van spot
hoe fileren we schaamteloosheid
hoe laten we licht schijnen over de glans
van achteloze leugens en bedrog
over het achteloos wegstrepen van mensenlevens

het is pathologisch, zeker, maar zeker is ook
dat geen rechter ooit levenslang TBS zal uitspreken

I have a dream

Trump, Poetin, Netanyahu, ayatollah Khamenei
en nog een ruime selectie van andere boeven
samen opgesloten in een TBS-kliniek
Groenland lijkt mij een goede locatie
de wetenschap van al die kostbare grondstoffen
- diep onder hen en toch onbereikbaar -
kan therapeutisch werken, net als elke dag
het verplicht spelen van potjes Monopoly & Risk
op bordkarton, elke digitale activiteit is helaas taboe

(voor Musk is op Robbeneiland nog wel een lege cel)

de bange vraag is
of de wereld zonder hen wil

De deserteur

Mijnheer de President
'k Schrijf u een brief bij deze
Die u wellicht zult lezen
Hoewel u mij niet kent
Vanmorgen kwam de post
Mij met uw oproep wekken
Om naar het front te trekken
Als vechter uitgedost
Mijnheer, al bent u groot
U moet het mij vergeven
Maar ik schiet in dit leven
Geen arme and'ren dood
Al stelt het u teleur
'k Heb mijn besluit genomen
Niet naar het front te komen
Ik word een deserteur

Mijn vader stierf als held
Mijn broers zijn eens vertrokken
In fraaie wapenrokken
Ze sneuvelden in 't veld
Mijn moeder huilde lang
Nu ligt ze onder zoden
Daar kan geen bom haar doden
Daar is ze niet meer bang
Toen 'k krijgsgevangen zat
Heeft men mijn vrouw gestolen
Mijn hart, mijn trouw gestolen
En al wat ik bezat
Nu sluit ik morgenvroeg
De deur naar het verleden
'k Ga zwerven door het heden
Want zo is het genoeg

Ik trek van noord naar zuid
Ik trek door zon en regen
Ik loop de mensen tegen
En draag mijn boodschap uit
Negeer het kil bevel
En weiger om te strijden
En weiger om te lijden
Blijf uit die oorlogshel
Mijnheer de President
Waarom ons bloed te vragen
Ga zelf uw leven wagen
Als u zo moedig bent
Nee, ik draag geen geweer
Geef opdracht aan uw heren
Mij niet te arresteren
Knal mij gewoon maar neer

'Po@dium' is een Persoonlijk Digitaal Magazine,
dit is de 2e aflevering van 2025

Reacties zijn altijd welkom: huisman.bennie@gmail.com
Wie op de verstuurlist wil cq op het toesturen geen prijs stelt:
laat het weten.
www.benniehuisman.nl

Le deserteur is in talloze talen vertaald. De vertaling hierboven is van Ernst van Altena en werd gezongen door Peter Blanker (klik op de titel om te luisteren). Er is in de jaren '70 ook een Friestalige versie gemaakt, door Pyt-Jon Sikkema.